

Rövid jegyzet a szélsőjobboldali szélsőségekről

Miről szól ez rövid jegyzet?

Ez a Rövid jegyzet a szélsőjobboldali szélsőségekről és annak bizonyos megnyilvánulási formáiról ad ismertetőt. Ezen kívül megelőzéshez/közbeavatkozáshoz is kínál néhány javaslatot, illetve linkeket tanácsadási lehetőségekhez, valamint további olvasmányokat.

- Mi a jobboldali szélsőség? Szélsőséges csoportok, pártok és főbb ideológiák
- Jobboldali attitűdök és viselkedésformák. Ideológiai szempontok és aktivitás, például zene/divat és erőszak.
- Újabb fejlemények: az Új Jobboldal és az identitárius mozgalom, erőszakos gyorsuláselmélet (accelerationism), és jobboldali terrorizmus, az internet és a közösségi média szerepe
- Mennyire elterjedtek a jobboldali szélsőségek? Szélsőjobboldali pártok, szélsőséges szervezetek és jobboldali ideológiák Európában.
- Mit tegyünk a jobboldali szélsőségek ellen? A civil kurázi öt lépése és az áldozatok védelme
- Linkek tanácsadáshoz, további olvasmányok és honlapok

Mi a jobboldali szélsőség?

A jobboldali szélsőség olyan attitűdöket és viselkedésformákat takar, melyek a liberális demokrácia központi elemei ellen irányulnak, mint például az emberi méltóság, a szabad és tisztességes választások, és a jogállamiság. Emiatt a jobboldali szélsőség a demokrácia antitéziseként tekinthető. A jobboldali szélsőség jelenségébe beletartoznak a szélsőjobboldali pártok és szervezetek, olyan nem feltétlenül formális tagsághoz kötött csoportok, amelyek laza hálózatokban kapcsolódnak egymással, gyakran az interneten keresztül. Ezen kívül beletartoznak az általános lakosságon belüli szélsőséges jobboldali nézetek is, melyeket a szélsőjobboldali pártok zászlójukra tűznek, az

olyan irányzatok, melyeket képviselve a szélsőjobboldali pártokat megválasztják, a jobboldali szélsőségeket megtűrik, sőt implicit módon támogatják. A jobboldali ideológia a nemzet közösségét etnikai és kirekesztő alapon határozza meg, pl.: „*völkisch*”: a népnek, az embereknek csakis az lehet a része, aki egy vélt saját „rasszba” beletartozik. A jobboldali szélsőségesek szerint az ő saját népük, nemzetük és „rasszuk” másokhoz képest felsőbbrendű, és készek e nézetüket erőszakkal érvényre juttatni. A jobboldali szélsőség és a jobboldali populizmus között nem rögzíthető egyértelmű határvonal. Ideológiája mindkettőnek hasonló vagy egyező; a jobboldali szélsőségek jobboldali populista retorikát használnak, szervezeteik és szereplőik gyakran közeli kapcsolatban állnak és eszmecserét folytatnak egymással. Míg a jobboldali szélsőségek célja a demokratikus rend lerombolása és diktatúra kiépítése, a jobboldali populizmus és a demokrácia viszonya nem ennyire egyértelmű.

Jobboldali attitűdök és viselkedésformák

A szélsőjobboldali ideológia az attitűdök szintjén a jobboldali diktatúra eszméjének támogatásában nyilvánul meg, illetve bagatellizálja a nemzetiszocializmust, a nacionalizmust, a rasszista és bevándorló-ellenes attitűdöket, az antiszemitizmust és szociáldarwinizmust (azon eszmét, mely szerint egyes népek inherens módon felsőbbrendűek másokhoz képest). Az aktivitás terén a szélsőjobboldalóság a szélsőjobboldali pártok preferenciáját jelenti, részvételt a szélsőjobboldali szervezetekben és/vagy csoportokban, szélsőjobboldali propagandában (pl.: holokauszttagadás, a németországi nemzetiszocialista múlt dicsőítése), illetve erőszak elkövetését vagy annak támogatását ezen eszmék érvényre juttatása érdekében (pl.: zsidó temető megbecstelenítése, sérülékeny társadalmi csoportok, például bevándorlók vagy hajléktalanok ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekmények). A szélsőjobboldali pártok/szervezetek funkcionáriusai, káderei

ideológiailag általában konszolidáltabbak, és maguk jellemzően nem is vesznek részt erőszakos cselekményekben. A jobboldali mozgalom operatív irányításának és népszerűsítő kampányainak feladatát aktivisták vállalják fel. A szélsőjobboldali csoportok követői és a jellemzően közéjük vegyülő garázda elemek számára a hangsúly elsősorban a csoportélményen és az ideológiai alapon történő az erőszakos cselekvésen van. További jellemző, hogy többen egyéb bűncselekményekkel, kábítószer használatlalt és/vagy uzoraszedéssel is kapcsolatba hozhatók. Így számos fiatal azért csatlakozik szélsőjobboldali csoportokhoz, mert ezek szórakozást kínálnak, keresik az izgalmakat, közösségi kapcsolatokat biztosítanak, illetve a mások feletti hatalom és a valahova tartozás érzését. Hozzáállásukat tekintve majdnem mindig nacionalisták, idegengyűlölők és antiszemiták, de nem feltétlenül vallanak egyetlen egységes szélsőséges jobboldali világnézetet. A szélsőjobboldali zene/koncertesemények és divat fontos szerepet játszik a szélsőjobboldali közösségbe való belépésben. E közösségből való kilépéshez mind a szélsőjobboldali ideológiát célzó munka, mind a közösségen kívüli, alternatív életmód lehetőségének biztosítása és művelése, valamint a személyes problémákkal való segítségnyújtás egyaránt fontos.

Az Új Jobboldal

A klasszikus szélsőjobboldali keménymag általában könnyen felismerhető volt tagjainak külseje alapján: a neonácik kopaszra nyírták fejüket, katonai bakancsot viseltek és horogkeresztes tetoválást. Időközben a szélsőjobboldalnak megjelent azonban az úgynevezett Új Jobboldal formája, mely bár szintén etnikai alapú ideológiát képvisel, modernebb nomenklatúrát használ, mint amilyen az „etnopluralizmus” vagy az etnikai „identitás”. Az USA-ban az *Alt-Righth* (*Alternative Right*) mozgalom is ezek közé tartozik. A legismertebb európai mozgalom az Identitárius Mozgalom (ID), mely a görög lambda (λ) betűt az ellenállás jelképeként használja. Az ID tudatosan alkalmazza a

beolvadás stratégiáját, és ennek megfelelően valódi ideológiáját elrejtji, illetve bagatellizálja.

Egy vélt „populációs csere” összeesküvés elméletét terjesztik, melyet a liberális, kozmopolita elit irányít; gyakran antiszemita felhangokkal történik mindez. A mozgalom az állítólagos fejleményekkel szembeni „ellenállásra” buzdít.

Jobboldali terrorizmus és gyorsuláselmélet (accelerationism)

A régi és új szélsőjobboldali szervezetek egyre gyakrabban találják meg a közös nevezőt a „fehér felsőbbrendűség” jelszóban. A gyorsuláselmélet (accelerationism) pedig egy újfajta gondolatiságot takar, melynek képviselőihez képest a jobboldali szélsőségesek/populisták korábbi követői megengedőnek és lassúnak tűnnek. A céljuk merényletek és káoszteremtés révén a demokrácia megdöntése, és egy fasiszta rendszer kiépítése. A közelmúlt több szélsőjobboldali terrorista merénylet elkövetője is sajátjának érezte ezt az ideológiát, és önmagát egyfajta elit közösség részeként látta. Közülük egyesek amolyan magányos farkasként tűntek fel (mint például Anders Breivik, aki a norvég szociáldemokrata párt táboraiban részt vevő fiatalokat gyilkolt meg Utøya szigetén Norvégiában 2011-ben), mások a „vezér nélküli ellenállásnak” elkötelezett apró terrorista sejtekben. Ennek ellenére a szélsőjobboldali terrorizmus korántsem új keletű jelenség. Volt rá példa egyebek között Németországban 1980-ban is jobboldali terrortámadás Münchenben egy Oktoberfest alkalmával, mely számos halálos áldozatot és sebesültet követelt, illetve az Oklahoma City-beli merénylet 1995-ben.

Az internet és a közösségi média szerepe

A jobboldali szélsőséges nézetek terjedését az internet és a közösségi média nagyban megkönnyíti és felgyorsítja. Egyrészt az internet tele van összeesküvés elméletekkel, melyeket részben szélsőjobboldali trollok terjesztenek tudatosan, avagy felhasználók adnak tovább naiv módon vagy szintén tudatosan, illetve érzelmekre ható vagy

sztereotip tartalmakat előnyben részesítő algoritmusok gerjesztenek tovább, s ily módon az ilyen tartalmak a még tapasztalatlan felhasználókhoz is eljuthatnak. A szélsőjobboldali közösség közeli internetes kapcsolatban áll egymással helyi, nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt. Ez által a közösség tagjai demonstrációs szervezés esetén gyorsan mobilizálhatók. A merénylők célzott módon terjesztik üzeneteiket az interneten, hogy hírnévre tegyenek szert.

Szélsőjobboldali pártok és szélsőséges szervezetek

Szélsőjobboldali pártok majdnem minden európai országban jelen vannak. Általában nyíltan vállalják szélsőjobboldali vagy jobboldali populistá nézeteiket, bár olykor arculatváltásra is képesek. Franciaországban a Marine Le Pen vezette Rassemblement National (a korábbi Front National) például, vagy az olaszországi Lega a közelmúltban mérsékeltebb arculatot öltött, míg a Német AfD szélsőségesebbé vált. A szélsőjobboldali pártok jellegüket tekintve lehetne nemzeti konzervatívak, euroszeptikusak, és jobboldali szélsőségesek. A legutóbbi európai parlamenti választásokon a szélsőjobboldali pártok minden korábbinál jobban teljesítettek, a szavazatok negyedét szerezték meg. Az egyes szélsőjobboldali pártok nemzeti népszerűsége igen változó, pl. az olaszországi Lega 34%-ával kezdve az Alternative für Deutschland (AfD) 12%-án át a magyarországi Jobbik 6%-áig, illetve a jobboldali populistá FIDESZ további 52%-áig. Az AfD részben jobboldali szélsőséges szervezetként van számon tartva, és a német Szövetségi Alkotmányvédelmi Hivatal (BfV) állandó felügyelete alatt áll. Ezzel ellentétben a Német Nemzeti Demokrata Párt (NPD) szavazatokat veszített. A szélsőjobboldali pártok Európa-szerte sikeresebbek vidéken, mint városi környezetben.

Ezen kívül szinte minden EU tagállamban működnek nyíltan erőszakos jobboldali szélsőséges szervezetek. Az egyik legismertebb a Blood & Honour, mely számos leány szervezettel bír, köztük a Combat 18-al. (Jobboldali szélsőséges körökben a 18-as szám

Adolf Hitler nevének kezdőbetűire, az ABC első és nyolcadik betűjére utal.) A szélsőjobboldali szervezetek egész Európában kiterjedt hálózattal rendelkeznek, és gyakran szerveznek találkozót, például koncertek alkalmával vagy szélsőjobboldali csoportokban.

Gyűlölet-bűncselekmények

Ezen kívül minden EU tagállamban szerveznek szélsőjobboldali megmozdulásokat és követnek el gyűlölet által vezérelt bűncselekményeket kisebbségek ellen. Gyűlölet-bűncselekménynek számít az olyan erőszakos tett, amit idegengyűlölet, antiszemitizmus, cigányellenesség, homofóbia vezérel, illetve, amit hajléktalanok ellen követnek el. A vélt csoporthoz való tartozás minden EU tagállamban követelt már emberi életet, és arra is volt példa, hogy gyilkosság indítékául szolgált. Németországon belül ilyenek minősül az eddig nyilvánosságra került tíz gyilkosság, mely az önmagukat Nationalsozialistischer Untergrundnak (NSU) nevező csoporthoz kapcsolódik, illetve 2019 nyarán Walter Lübcke, a Kassel városát szolgáló tartományi politikus meggyilkolása.

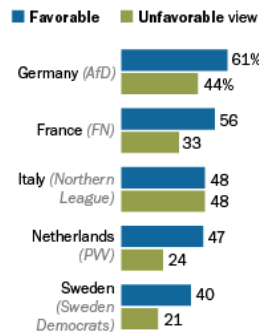
Jobboldali ideológiák Európában

Szélsőjobboldali ideológiákhoz tartozó elemek előfordulnak ezen kívül a lakosság körében is. A jobboldali pártokat támogatók nem csupán kevésbé elégedettek országuk politikai helyzetével, de általában hajlamosabbak nacionalista, etnocentrikus nézetekre, mint azok a szavazók, akik nem ezeket a pártokat preferálják (lásd: ábra).

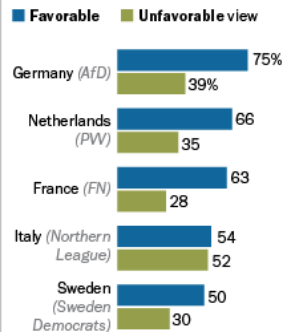

Supporters of populist parties are more likely to believe that their culture is superior and that Islam is incompatible with their values

% saying they agree that their people are not perfect but their culture is superior to others

% saying Islam is fundamentally incompatible with their culture and values

Source: Survey conducted April-August 2017 in 15 countries.

PEW RESEARCH CENTER

A populista pártok támogatói hajlamosabbak hinni abban, hogy kultúrájuk felsőbbrendű, és hogy az iszlám összeegyeztethetetlen az értékeikkel.

%-a azoknak, akik egyetértenek abban, hogy bár népük nem tökéletes, kultúrájuk felsőbbrendű másokhoz képest

%-a azoknak, akik azt állítják, az iszlám alapvetően összeegyeztethetetlen a kultúrájukkal és értékeikkel

kedvező / kedvezőtlen véleményű

kedvező / kedvezőtlen véleményű

Németország, Franciaország, Olaszország, Hollandia, Svédország

Németország, Franciaország, Olaszország, Hollandia, Svédország

Forrás: 2017 áprilisa és augusztusa között 15 országban végzett felmérés

PEW Kutató Intézet

Bár a lakosságon belül szélsőjobbaldali attitűdök nem növekedtek az elmúlt években, egyes országokban, például Németországban világosan látható polarizálódási folyamat vette kezdetét: a többség demokratikus beállítottságú, míg egy nem elhanyagolható, vokális és erőszakra hajlamos kisebbség egyértelműen szélsőjobbaldali nézeteket vall, és készek szélsőjobbaldali pártokra szavazni.

Bár a jobbaldali szélsőségek nem csak a fiatalok számára jelentenek veszélyt, ők hajlamosabbak elsajátítani annak a közösségnek az attitűdjeit és viselkedési formáit, amelyben szocializálódnak. A szélsőjobbaldali pártok és csoportok szavazói és tagjai elsősorban férfiak, a szélsőjobbaldali nézeteket a nők jellemzően kevésbé osztják. Néhány kivételes első vonalbeli női szereplőtől eltekintve a szélsőjobbaldali szervezeteken belül a nők többnyire a háttérben dolgoznak (pl.: eseményszervezőként, demonstráció-bejelentések ügyintézőjeként). Ily módon a nők hozzájárulnak a jobbaldali szélsőséges szervezetek ártalmatlannak tűnő image-éhez, valódi arcának álcázásához.

Mit tegyünk a jobbaldali szélsőségek ellen?

A civil kurázi öt lépését követve a jobbaldali szélsőségekkel szembeni megelőzési és közbeavatkozási tevékenységbe feltétlenül bele kell építeni az alábbiakat, melyek közül a legfontosabb az áldozatok védelme.

1. *A jobbaldali szélsőségek felismerése:* A szélsőjobbaldali jelkészletéről és zenéjéről való tájékozottság; az új jobbaldali ideológiával szembeni érzékenység.
2. *A jobbaldali szélsőségek komolyan vétele:* A szélsőjobbaldali álláspont a demokratikus kereteken kívül helyezkedik el, és ezért a közösségi diskurzuson belül nem alkalmazható vele szemben a „vélemények nyílt cseréje”. Az újabb jobbaldali szereplők számára nem szabad saját fórumot biztosítani, és ezt a demokráciával kapcsolatos elképzeléseikre rámutatva egyértelműen meg kell indokolni. Az oktatáson belül a „semlegesség” nem jelent értékektől való mentességet. Nem szabad ideológiai tartalmú kijelentéseket és bűncselekményeket bagatellizálni vagy elnyomni.
3. *Felelősségvállalás:* Magunk nyújtjuk védelmet a jobbaldali szélsőségek áldozatai számára, vagy járjunk közbe ennek érdekében! Tegyük vitatémává

was created in the context of the EU-project **CHAMPIONS - Cooperative Harmonized Action Polarisation in Our Nations**. It has received funding from the European Union's Internal Security Policy under Grant Agreement No. 823705. Learn more on the official project website:

<https://www.championsproject.eu>

a jobboldali szélsőségeket (lehetőleg saját intézményünkben, közösségünkben)! Szervezzünk nyilvános akciókat, hogy az egyébként szótlán szemtanúk is lássák, mi a tét! Tevékenységünkbe vonjunk be más felelősségteljes egyéneket! Ne vegyünk részt szlogenek gyártásában, illetve a „mások” kirekesztésében! Egyértelműen határolódjunk el, és szólítsunk meg a konkrét személyeket, vagy terjesszünk tényeken alapuló tájékoztatást!

4. *Válaszstratégiák ismerete:* Tudakozódjunk a jelenségről és a megelőzési/közbeavatkozási lehetőségekről (pl.: a CHAMPIONS online felületén)! Lépjünk kapcsolatba demokratikus oktatással foglalkozó nonprofit szervezetekkel, és kérjünk tanácsot! Keressünk jobboldali szélsőségek ellen alkalmazható érvekre tippeket!
5. *Aktivitás:* Építsünk ki hálózatot helyi szereplőkkel (rendőrséggel, önkormányzati szereplőkkel, szociális munkásokkal, iskolákkal, demokratikus oktatással foglalkozó nonprofit szervezetekkel)! Bár a „szélsőjossal való párbeszéd” értelmetlen, a környezetünk számára fontos, hogy kiálljunk a gyűlöletbeszéd ellen, lefegyverezzük, és világossá, érthetővé és átláthatóvá tegyük a jobboldali szélsőséges valós tevékenységét (pl. más tanulók számára). Szervezzünk képzéseket (pl. a neten megnyilvánuló gyűlöletről). Tájékoztassuk a helyi sajtót jobboldali szélsőségekről anélkül, hogy túl nagy figyelmet biztosítanánk számukra, és ily módon hőökké emelnénk a résztvevőket. Alkalmazzuk a hatályos helyi törvényeket (pl.: ne hagyjuk, hogy központi tereken szélsőjobboldali felvonulásokat tartsanak). Informatív párbeszédrel akadályozzuk meg, hogy ingatlantulajdonosok szélsőjobboldali események számára bérbe adják

ingatlanukat. A szélsőjobboldali tartalmi grafitit jelentsük az önkormányzatnál vagy a rendőrségen; az interneten megjelenő gyűlöletbeszédet jelentsük az üzemeltetőnél (pl. a Facebookon); a szélsőjobboldali pártok szórólapjait a nyomdánál felelős vezetőségénél. Vegyünk részt nyilvános, demokrácia iránt elkötelezett eseményeken, ünnepeken, és ne adjuk át a köztereket a náciknak (pl.: futball stadionokban elhelyezett idegengyűlölet elleni plakátokkal). Támogassunk hozzájárulásokkal a demokrácia iránt elkötelezett nonprofit szervezeteket/tanácsadó központokat.

6. *Áldozatok védelme, önmagunk óvása:* Ne fordítsunk hátat, de ne játsszuk el a hőst sem! Ha szélsőjobboldaliak által elkövetett támadások szemtanúi vagyunk, ne cselekedjünk egyedül, hanem keressünk támogatókat, és lépjünk fel együttesen. Értesítsük a rendőrséget. Távolsuk el az áldozatokat a támadások fókuszából. Panasztevéskor, a térségben/környéken való nyilvános szerepléskor is másokkal együtt lépjünk fel, hogy egyébként kevésbé legyünk azonosíthatóak. Internetes vitázás esetén ne használjuk saját teljes nevünket.

Tanácsadás

Gyűlölet-bűncselekmények   Elleni
Munkacsoport   www.gyuloletellen.hu E-mail:
info@gyuloletellen.hu

Áldozatsegítő   Szolgálat
<https://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/aldozatsegito-szolgalat>

Ajánlott irodalom

Krekó/Juhász/Molnár: A szélsőjobb iránti
társadalmi   kereslet   növekedése
Magyarországon
https://poltudszemle.tk.mta.hu/citacio/pdf/2011_2_A_szelsojobboldal_iranti_tarsadalmi_kereslet_novekedese_Magyarorszagon.pdf

További információ/honlapok:

Társadalmi konfliktusok Kutatóközpont
http://konfliktuskutato.hu/index.php?option=com_folder&view=folder&id=1&Itemid=16

Policy   Solutions
<https://www.policysolutions.hu/hu/cimke/7/politikai-szelsosegek>

Írta: Prof. Dr. Beate Küpper (Hochschule Niederrhein)

